

можливостей та правових традицій. Неминучим результатом цього є фрагментація міжнародного права.

Водночас, не можна забувати, що базові норми міжнародного права (прикладом, ті самі норми Статуту ООН) приймалися більш як півсторіччя тому, та створювалися для принципово інших умов буття міжнародно-правової системи та для вирішення принципово інших завдань. Це зумовлює роль фрагментації як покажчика відповідності міжнародно-правових норм сучасним умовам. Як пише А. Роділес, дослідження фрагментації означає «роздум про теперішній стан міжнародного права, тобто про його буття як юридичної системи...говорити про фрагментацію означає ставити питання про відповідність фундаментальних догм, що складають міжнародне право на даний час велетенським глобальним змінам та глобальній нестабільності».

Письменна В. О.

аспірант, Національний університет «Одеська юридична академія»

ОБОВ'ЯЗКОВА СИЛА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА З ПОЗИЦІЙ СОЦІОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ У РОБОТАХ МАКСА ГУБЕРА

Як зазначив суддя Міжнародного Суду ООН Альварез у першому рішенні МС ООН (Справа про протоку Корфу) «...чистого права не існує: право – це результат соціального життя ... юристи, просякнуті національним правом, розглядають міжнародне право як суто юридичний феномен; вони тільки беруть до уваги те, що зветься «чисте право» з повним виключенням політики, як чогось чужого праву. Але «чистого права» не існує: право – це результат соціального життя що еволюціонує в ньому; інакше кажучи і по великому рахунку, це і результат політики – особливо політики колективного типу – реалізованої державами. Ми повинні остерігатися розгляду політики та права як антагоністичних явищ. Вони повинні бути пронизані одне одним» [1]. В той же час, тоді як питанням філософської та політичної складової міжнародного права приділялося багато уваги, соціологія міжнародного права набувала популярності лише серед обмеженого кола науковців. На нашу думку, вивчення права крізь призму життя соціуму дозволяє розширити розуміння права без відриву від суспільства.

Яскравим прикладом шкідливості застосування тільки позитивного підходу до права є дебати Харта-Дворкіна, в якому другий виступив із рядом критичних статей у зв'язку із виходом в світ Хартівської «Концепції права», зокрема наголошуючи, що перед народженням «обов'язку» має існувати «соціальне правило», тобто практика конвергентної поведінки між індивідуумами у даному соціуму [2, 90-110], в якому це право творилося (адже *ubi societas, ibi ius* – «там, де соціум, там і право») та по-новому осягнути основні категорії міжнародного права, в тому числі і природу міжнародного права. Один із піонерів соціології міжнародного права, уродженець Цюриху Макс Губер (Макс Губер закінчив навчання в найбільш престижному серед німецькомовних країн Берлінському університеті, де отримав ступінь доктору з відзнакою *summa cum laude* (лат. – «з найбільшими почесностями»), після чого працював в Університеті Цюриху професором міжнародного, конституційного та канонічного права (1902-1914); в роки Першої світової війни і до 1921 року працював консультантом Швейцарського уряду; з 1921 до 1930 – суддя та в 1925-1927 роках – Президент Постійної Палати Міжнародного Правосуддя.; з 1928 до 1946 – Голова Комітету Червоного Хреста та Червоного Півмісяця (організація під його керівництвом отримала Нобелівську премію миру), після чого, з 1947 до 1960 повернувся до Цюрихського університету) [3, 81-83], свої «соціологічні» (за власним переконанням та оцінкою інших) [4, 135-136] погляди виразив у доповіді про Аландські острови [5], справах Пальмовий острів (острів в районі Філіппін) [6], Британські позови у іспанській частині Марокко [7] та справі про викрадення Якоба Соломона [8].

У справі про Пальмовий острів, що вважається одним із перлин квазісудового вирішення міжнародних спорів [9, 146], Губер наголошує, що «міжнародне право, як право загалом, ставить ціллю забезпечення співіснування різних інтересів, які варті правового захисту» [10]. Це твердження Гугтенмейт назвав «золотим правилом» міжнародного публічного права [9, 146]. На нашу думку, введення поняття колективних інтересів для самого Губера та його послідовників стало «узаконенням» існування міжнародного права.

Для Макса Губера міжнародно-правова реальність була наповнена державами, які боролися за власні егоїстичні інтереси. Крім суто егоїстичних інтересів окремих держав, існують ще і колектив-

ні інтереси, які є джерелом міжнародного права загалом [11, 97]. Разом з інтересами, вчений виділяє і кореспондуючі цілі, що пояснює укладення найбільш раних мирних угод на основі принципу *do ut des*¹ контракту [11, 97].

Губер, хоча і визнає державу як єдиного суб'єкта міжнародного права, все ж відкидає позитивістський підхід стосовно обов'язкової сили міжнародного права із виключно через згоду держави [11, 97]. На його думку, саме колективні інтереси – це першоджерело зобов'язуючої сили міжнародного права (соціальне джерело права).

За Губером, існують різні типи норм міжнародного права, а саме *Völkerrecht* (міжнародне право), *Völkersitte* (міжнародний звичай), *Völkermoral* (міжнародна мораль). Міжнародну мораль у сучасному розумінні можливо співставити з принципами міжнародного права; міждержавні угоди можуть містити у собі *Völkersitte*, однак чим більше учасників приєднується до даної угоди, тим більш універсальним стає міжнародний договір. Відповідно, такі універсальні угоди можна віднести до *Völkerrecht* як вираження колективних інтересів.

Як бачимо, з точки зору соціологічного підходу у викладі Макса Губера, обов'язкова сила норм міжнародного права виводиться з соціальної природи права загалом. Підтримання колективних цілей та інтересів міжнародної спільноти з ціллю забезпечення співіснування різних інтересів, які варті правового захисту, є достатньою підставою для існування самого міжнародного права. При цьому важливо підкреслити, що Губер, будучи обраним арбітром у ряді справ, звертав увагу не стільки на ієрархію джерел чи акцепт з сторони держави, як на соціальне наповнення кожної даної норми. Таким чином, ми можемо зробити висновок, що сучасне міжнародне право формувалося шляхом переосмислення самої його природи; соціальна ж складова останнього розумілася як необхідний елемент для надання йому особливо, наддержавного статусу.

Література:

1. The Corfu Channel Case (Merits) International Court of Justice 1949 WL 1 (I. C. J.) §41-42.
2. B. Leiter. Beyond the Hart/Dworkin Debate: The Methodology Problem in Jurisprudence. – Am. J. Juris. – 2003. – No. 48. p. 90-110.

¹ «Даю, щоб ти дав» - формула з римського права

3. D. Schindler. Max Huber – His Life // EJIL. – 2007. – Vol. 18. – No. 1 (81). pp. 81-83.
4. O. Diggelmann. The Aaland Case and the Sociological Approach to International Law // EJIL. – 2007. – Vol. 18. – No. 13. – pp. 135-136.
5. Report of the International Committee of Jurists Entrusted by the Council of the League of Nations with the Task of Giving an Advisory Opinion upon the Legal Aspects of the Aaland Islands Questions // Official Journal of the League of Nations. Special Supplement. – No. 3. – Oct. 1920. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.ilsa.org/jessup/jessup10/basicmats/aaland1.pdf>
6. Island of Palmas Case (Netherlands/USA), RIAA II, 870.
7. British Claims in the Spanish Zone of Morocco 1923–1925.
8. Jacob Salomon Kidnapping case (1935).
9. Daniel-Erasmus Khan. Max Huber as Arbitrator: The Palmas (Miangas) Case and Other Arbitrations. // EJIL. – 2007. – Vol. 18. – No. 1 (145). – p. 146.
10. Award of the Tribunal the Island of Palmas case (or Miangas) United States of America v. the Netherlands [1928] RIAA II.
11. J. Delbruck. Max Huber's Sociological Approach to International Law Revisited. EJIL. – 2007. – Vol. 18. – No. 1. – p. 97.

Зубченко Н. И.

соискатель,

Национальный университет «Одесская юридическая академия»

МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВАЯ РЕГЛАМЕНТАЦИЯ ОБРАЩЕНИЯ С ЖИВОТНЫМИ

Вопросы обращения с животными и защиты животных привлекали внимание многих философов, писателей, политиков. Их идеи затрагивали отношение к природе, животным как ее неотъемлемой части, этику обращения с животными. Лишь с развитием философских идей о значимости домашних животных и необходимости гуманного обращения с ними юридический аспект проблемы стал освещаться шире.

Как ранее, применительно к правам человека, философские идеи нашли отражение в праве, первоначально во внутрисударственном, а затем и в международном. Аналогичные процессы, только значительно более интенсивные, мы наблюдаем и в настоящее время в закреплении стандартов защиты домашних животных от жестокого отношения – первоначально в законодательстве отдельных государств (Германия, Австрия, Великобритания, Финляндия), а затем на региональном уровне (Совет Европы), в дея-